

شرافت علمی در نظام آموزش عالی: مقایسه تطبیقی دانشگاه‌های منتخب آمریکا، بریتانیا و ایران

محمد اصغر امیری*^۱، دکتر احمد خامسان^۱، دکتر محسن آیتی^۲

۱. گروه روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه بیرجند

۲. گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه بیرجند

چکیده

زمینه: بسیاری از دانشگاه‌های معتبر جهان برای جلوگیری از عدم صداقت علمی قوانینی را وضع کرده‌اند. با این وجود، در نظام آموزش عالی ایران هنوز قوانین جامعی برای جلوگیری از عدم صداقت علمی تدوین نشده است. پژوهش حاضر به مقایسه‌ی اهداف و مصادیق قوانین شرافت علمی دانشگاه‌های آمریکا، بریتانیا و ایران به منظور فراهم کردن زمینه‌ی لازم برای تدوین قوانین شرافت علمی نظام آموزش عالی ایران انجام گرفته است.

روش کار: پژوهش حاضر از نظر روش، توصیفی-تطبیقی است. جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل تمامی دانشگاه‌های آمریکا، بریتانیا و ایران بوده است. از هر کشور چهار دانشگاه با استفاده از نمونه‌گیری هدف‌دار به عنوان نمونه انتخاب شدند. داده‌های پژوهش بر اساس دو مؤلفه‌ی اصلی قوانین شرافت علمی (اهداف و مصادیق عدم صداقت علمی) مورد مقایسه قرار گرفت و تفاوت‌ها و تشابهات این مقوله‌ها در دانشگاه‌های مورد مطالعه مشخص شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از روش جرج بردی استفاده شده است.

یافته‌ها: نتایج نشان می‌دهد ترویج کمال دانشگاهی مهم‌ترین هدف وضع قوانین شرافت علمی می‌باشد. یافته‌ها همچنین نشان داد تقلب، دزدی ادبی، تبانی، جعل یا تحریف داده‌ها، واگذاری چندگانه و تسهیل در عدم صداقت علمی اصلی‌ترین مصادیق ذکر شده در قوانین شرافت علمی می‌باشند.

نتیجه‌گیری: اولین گام برای جلوگیری از عدم صداقت علمی و درونی کردن کمال و شرافت علمی در دانشگاه‌ها، تدوین قوانین و یا منشور شرافت علمی است. بنابراین دانشگاه‌های کشور لازم است قوانین و سیاست‌های مشخصی را برای نهادینه کردن کمال دانشگاهی و ارزش نهادن به آن و همچنین برای جلوگیری از رفتار عدم صداقت علمی تدوین کنند.

کلید واژه‌ها: قوانین شرافت علمی، عدم صداقت علمی، کمال دانشگاهی، تقلب، دزدی ادبی

سرآغاز

انسانی متخصص، کارآمد، متعهد و پایبند به ارزشهای بنیادی آن جامعه است. دانشگاه‌ها به‌عنوان بخشی از نظام تعلیم و تربیت

یکی از کارکردهای نظام تعلیم و تربیت هر کشور، تربیت نیروی

* نویسنده مسؤول: نشانی الکترونیکی: s.amiri@yahoo.com

مطالعه روی تأثیر قوانین شرافت بر صداقت و کمال دانشگاهی دانشجویان در آمریکا برای اولین بار توسط باورز در سال ۱۹۶۴ انجام شد، که در آن ۵۰۰۰ دانشجوی را از ۹۹ کالج و دانشگاه آمریکا زمینه‌یابی شدند. نتایج این پژوهش نشان داد که قوانین شرافت می‌تواند عدم صداقت علمی را کاهش دهد (۷). حال و کوه در سال ۱۹۹۸ نشان دادند که صرف وجود قوانین شرافت مانع رفتار عدم صداقت تحصیلی نمی‌شود. علاوه‌براین آنها معتقدند، تا زمانی که جو و فرهنگ دانشگاه مشوق رفتار عدم صداقت علمی باشد، دانشجویان بیشتر میل به تقلب خواهند داشت (۱۲). از سوی دیگر، پژوهش‌ها نشان داده است که عدم صداقت علمی در دانشگاه‌های دارای قوانین نسبت به دانشگاه‌های فاقد این قوانین، کمتر است (۷ و ۱۳). جدول ۱

هر کشوری، وظیفه دارند تا «ارزشهای تحصیلی^۱» را به‌فراگیران انتقال دهند (۱). یکی این ارزشها، صداقت^۲ است (۲). بنابراین همان‌گونه که دانشگاهها در انجام سایر وظایف خود اهتمام می‌ورزند، لازم است برای آموزش ارزشها و اخلاق علمی و حرفه‌ای، و صداقت که یکی از این ارزشهاست، برنامه‌ریزی کنند. میل به ارتقاء صداقت علمی^۳ در دانشگاهها از زمانی که این مؤسسات به‌وجود آمدند، وجود داشته است (۳). دانشگاهها لازم است برای ترویج صداقت که یکی از ارزشهای اساسی «کمال دانشگاهی^۴»، و بخش جدایی‌ناپذیر فعالیتهای سازمانی و فوق برنامه است، سیاستهایی را اتخاذ کنند تا این سیاستها و قوانین بتواند صداقت را به‌عنوان یک ارزش در فرهنگ سازمانی نهادینه کند (۴).

جدول ۱: میزان ارتکاب به عدم صداقت علمی در دانشگاه‌های دارای قوانین شرافت و فاقد قوانین شرافت (۶)

شکلهای عدم تحصیلی	- دارای قوانین (%)	بدون قوانین (%)
-------------------	--------------------	-----------------

یا آ ز

یادداشت‌های غیر مجاز
کمک به دیگران در

کپی یک یا دو جمله

میزان ارتکاب به رفتار عدم صداقت تحصیلی را در دانشگاه‌های دارای قوانین شرافت و دانشگاه‌هایی که فاقد این قوانین است نشان می‌دهد.

در دانشگاه‌های بریتانیا بیشترین تمرکز روی سرقت ادبی بوده است که برای تشخیص آن از نرم‌افزارها و برنامه‌های رایانه‌ای استفاده می‌شود. همچنین این دانشگاهها حدود چهار یا پنج سال بیشتر نیست که شروع به اقتباس قوانین شرافت از دانشگاه‌های آمریکا کرده‌اند (۱۴)، بنابراین در این کشور پژوهشی در زمینه تأثیر قوانین شرافت این دانشگاهها روی عدم صداقت تحصیلی دانشجویان یافت نشد. کارول معتقد است که مؤسسات آموزش عالی بریتانیا تشخیص دادند که برای جلوگیری از سرقت ادبی نیازمند یک رویکرد کلی‌تر و هماهنگ‌تر هستند، بنابراین در سال ۲۰۰۱ راه‌هایی برای جلوگیری از دزدی ادبی در آموزش

بسیاری از دانشگاهها برای ترویج صداقت علمی از «قوانین شرافت علمی^۵» استفاده می‌کنند (۵)، زیرا «یکی از مؤلفه‌های مهم در افزایش کمال دانشگاهی و شرافت علمی، کسب اطمینان از این است که اساتید و دانشجویان ارزشها و انتظارات مؤسسه (آموزشی) را درک می‌کنند» (۶). پژوهشهای انجام شده در زمینه اخلاق علمی نشان داده است که وجود قوانین شرافت، می‌تواند «عدم صداقت علمی/دانشگاهی^۶» را کاهش دهد (۱۰-۷). قوانین شرافت دستورالعملهایی راجع به ارزشهای یک مؤسسه است که رفتارهای مورد انتظارش را برای تمامی دست اندرکاران آن مؤسسه توضیح می‌دهد و هدف آن «حفاظت از کمال دانشگاهی، تشویق رفتارهای اخلاقی و ایجاد یک جو رقابتی منصفانه است» (۱۱). در قوانین شرافت علمی، عدم صداقت علمی تعریف شده و مصادیق آن مشخص می‌شود.

جامعه، نمونه آماری و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری این پژوهش عبارت است از کلیه دانشگاه‌های ایران، بریتانیا و آمریکا. چون هدف پژوهش، مقایسه سیاستها و قوانین شرافت دانشگاه‌های سه کشور ایران، آمریکا و بریتانیا بود، بنابراین لزوماً باید دانشگاه‌هایی انتخاب می‌شد که دارای قوانین شرافت و همچنین قابل دسترسی می‌بودند. پس بر اساس ماهیت پژوهش، از روش نمونه‌گیری هدف دار استفاده شد. از هر کشور چهار دانشگاه انتخاب شد. از کشور آمریکا دانشگاه‌های میامی، واشنگتن، لاورنس و نیوهاون انتخاب شدند و از بریتانیا دانشگاه یورک، دانشگاه کاردیف، دانشگاه برادفورد، نوتینگام و از ایران هم دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشگاه شیراز، دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه صنعتی شریف به‌عنوان نمونه انتخاب شدند.

روش گردآوری اطلاعات: اطلاعات مورد نیاز برای پاسخ‌گویی به پرسشها از مقالات و گزارشهای پژوهشی، وبسایت‌های دانشگاه‌های مورد نظر و همچنین از شبکه جهانی اینترنت گردآوری شده است. از دانشگاه‌های کشور آمریکا، قوانین شرافت دوره کارشناسی دانشگاه میامی (۱۷)؛ سیاستهای کمال دانشگاهی دانشجویان کارشناسی دانشگاه واشنگتن (۱۸)؛ قوانین شرافت علمی دانشگاه فنی لاورنس (۱۹) و سیاستها و برنامه‌های کمال دانشگاهی دانشگاه نیوهاون (۲۰) گردآوری شد. از بریتانیا، سیاستها، رهنمودها و روشهای سوء رفتار علمی دانشگاه یورک (۲۱)؛ راهنمای دانشجویان برای کمال دانشگاهی دانشگاه کاردیف (۲۲)؛ شیوه‌های پیگیری رخدادهای مظنون به نقض مقررات سنجش دانشگاه برادفورد (۲۳) و سیاستها و روندهای جرایم علمی دانشگاه نوتینگام (۲۴) جمع‌آوری شد. در ایران هر چند در بعضی از دانشگاه‌های مورد مطالعه ایران به بعضی از مصادیق عدم‌صدقت تحصیلی به‌طور اختصار اشاره شده است، اما در هیچ‌یک از دانشگاه‌های ایران قوانینی با عنوان اخلاق علمی، قوانین شرافت، سیاستهای کمال دانشگاهی، قوانین اخلاق حرفه‌ای و یا هر گونه قوانینی که عدم‌صدقت تحصیلی را تعریف و مصادیق آن را ذکر کرده و روند رسیدگی آن را نیز مشخص کرده باشد، یافت نشد. با این وجود جهت مقایسه این موارد مشابه با قوانین شرافت در بعضی از دانشگاهها جمع‌آوری و تحلیل شدند. این موارد عبارت‌انداز: منشور اخلاق

عالی با استفاده از نرم‌افزار تشخیص سرقت ادبی پیشنهاد شد (۱۵).

در ایران با توجه به‌منابعی که محقق به‌آن دسترسی داشت هیچ‌گونه مطالعه یا پژوهشی که نشان‌دهنده تأثیر قوانین شرافت روی صداقت و کمال دانشگاهی باشد مشاهده نشد. از آنجایی که در سایر کشورها ابتدا قوانین شرافت در دانشگاهها به‌وجود آمده و سپس تأثیر این قوانین روی کمال دانشگاهی مورد مطالعه قرار گرفته است، در ایران با توجه به‌اینکه هنوز هیچ دانشگاهی این قوانین را به‌صورت کامل تدوین نکرده است (۱۶)، و یا در صورت تدوین این قوانین، فقط به‌بعضی از مصادیق عدم‌صدقت علمی اشاره کرده است، ضرورت پژوهش حاضر را به‌عنوان اولین گام مؤثر در این زمینه نشان می‌دهد.

نگاهی به‌برنامه‌های دانشگاهها کشورهای مختلف مبین این است که بسیاری از دانشگاههای معتبر، سیاستهایی را برای جلوگیری از رفتارهایی که صداقت علمی (تحصیلی) را تهدید می‌کند، تدوین کرده‌اند. اما در کشور ما متأسفانه به‌صدقت علمی و عوامل تهدیدکننده آن کمتر توجه شده است. این پژوهش می‌تواند سرآغازی برای توجه به این ارزش بنیادین فراموش شده در نظام آموزش عالی کشورمان باشد. هدف غائی پژوهش حاضر طراحی چهارچوبی برای تدوین قوانین شرافت و کمال دانشگاهی نظام آموزش عالی کشورمان است. به منظور رسیدن به این هدف، پژوهش حاضر به منظور مقایسه دو مؤلفه اصلی قوانین شرافت علمی (تعریف و مصادیق انواع عدم‌صدقت علمی، اهداف قوانین شرافت علمی) دانشگاههای منتخب آمریکا و بریتانیا انجام شده است.

روش بررسی

این پژوهش از نظر هدف، هر دو حوزه بنیادی و کاربردی را پوشش می‌دهد زیرا از یک طرف ضرورت تدوین و اجرای قوانین شرافت علمی را مشخص می‌کند و از طرف دیگر بسترساز عملیاتی شدن قوانین شرافت علمی و گروه‌های اجرایی مربوط به آن را انجام می‌دهد. از سوی دیگر، این پژوهش بر اساس نحوه جمع‌آوری اطلاعات یک مطالعه توصیفی تطبیقی است.

مشخص شود:

۲) انواع عدم صداقت علمی: عدم صداقت تحصیلی از مهمترین مؤلفه‌های قوانین شرافتمندی است. این مؤلفه اصلی به چندین مؤلفه فرعی تقسیم می‌شود. هر کدام از این مؤلفه‌های فرعی در قوانین شرافت تعریف شده و برای هر کدام مصادیق و مثالهایی ذکر شده است. بنابراین دومین مقوله مورد مقایسه، عدم صداقت تحصیلی و مؤلفه‌های فرعی آن در قوانین شرافت است. مؤلفه‌های فرعی عدم صداقت عبارت‌اند از: الف) تقلب؛^۷ ب) دزدی ادبی؛^۸ ج) تبانی؛^۹ د) جعل؛^{۱۰} یا تحریف داده‌ها؛^{۱۱} ه) واگذاری چنگانه؛^{۱۲} و تسهیل عدم صداقت آموزشی.

یافته‌ها

در این بخش یافته‌های پژوهش ارائه شده است. با توجه به کیفی بودن تحلیل داده‌ها، پس از پاسخ‌گویی به هر سؤال، در صورت لزوم تفاوتها و شباهتهای مقوله‌ها در قوانین شرافت دانشگاههای مورد مطالعه ذکر شده است. لازم به ذکر است، تمامی اطلاعات جداول این فصل از قوانین شرافت دانشگاههای مورد مطالعه استخراج و دسته بندی، و در بعضی موارد برای

در انتشارات علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران (۲۵)؛ اساسنامه مرکز توسعه اخلاق علمی و حرفه‌ای دانشگاه شیراز (۲۶)؛ آیین‌نامه ارسال مقاله به مجلات علمی و همایشها و شرکت در مسابقات و جشنواره‌های ملی و بین‌المللی دانشگاه صنعتی شریف (۲۷) و انواع تخلفات و جرائم مربوط به دانشجویان مطابق آیین‌نامه شهید بهشتی (۲۸)

روش تجزیه و تحلیل: با توجه به نوع پژوهش از شاخصهای آماری خاصی استفاده نشد. کوی معتقد است هنگامی که معیارهای طبقه‌بندی کیفی است نمی‌توان از روشها کمی آماری استفاده کرد (۲۹). بنابراین، چون این پژوهش تطبیقی است و مبنای طبقه‌بندی بر اساس شاخصهای کیفی صورت گرفته است از روش آماری خاصی استفاده نمی‌شود. تجزیه و تحلیل داده‌ها بر مبنای مراحل روش بردی انجام شد.

دو مقوله اصلی قوانین شرافت که بر مبنای آنها تلخیص تنظیم و تجزیه و تحلیل انجام شد، عبارت بودند از:

۱) هدف: یکی از مؤلفه‌های مهم قوانین شرافت، اهداف این قوانین است. بنابراین سعی شد وجوه تفاوت و تشابه این مؤلفه در قوانین شرافت و سیاستهای کمال دانشگاهی همه دانشگاهها

جدول ۲: اهداف قوانین شرافت دانشگاههای مورد مطالعه

کشور	دانشگاه	هدف
آمریکا	میامی	حراست از کمال دانشگاهی؛ ترویج رفتارهای اخلاقی سازگار دانشجویان؛ بوجود آوردن یک جو رقابت بی‌طرفانه
	واشنگتن	تبیین انتظارات دانشگاه نسبت به رفتار تحصیلی دانشجویان دوره کارشناسی و فراهم کردن مثالهای مشخصی از رفتار عدم صداقت
بریتانیا	لاورنس	ترویج صداقت کمال در تلاشهای فردی و گروهی در تمام اعضای جامعه دانشگاهی
	نیوهاون	آشنایی اعضای جامعه دانشگاهی با تعاریف عدم صداقت تحصیلی
ایران	یورک	رشد معیارهای تکالیف تحصیلی و حراست از معیارهای تحصیلی
	برادفورد	بالا بردن کیفیت و معیارهای دانشگاه
ایران	علوم پزشکی تهران	تعهد دانشگاه علوم پزشکی تهران در بالاترین سطح مدیریتی به رعایت اخلاق در انتشار پژوهش
	شیراز	الف- ایجاد و توسعه بسترها و شرایط مناسب برای نظام علمی و حرفه‌ای سالم و کارآمد مبتنی بر اخلاق و اصول اسلامی و انسانی و نیل به تعالی فعالیتهای علمی و حرفه‌ای برای خدمت خالصانه به جامعه و هماهنگی با طبیعت و همه آفریده‌های خداوند قادر متعال؛ ب- تعمیق و گسترش ارزشهای حاکم بر رفتارهای علمی و حرفه‌ای در همه سطوح دانشگاهی؛ ج- افزایش التزام اجتماعی دانشگاهیان در راستای جلب اعتماد بیشتر جامعه به دانشگاه و سلامت ارتباطات علمی و حرفه‌ای و فعالیتهای آموزشی و پژوهشی؛ د- ارتقای شئون و منزلت تلاشگران در زمینه فعالیتهای علمی و حرفه‌ای؛ ه- تعمیق و گسترش معرفت و عمل به اخلاق علمی و حرفه‌ای مبتنی بر اصول علمی و متناسب با منابع اصیل اسلامی؛ و- تنظیم منشور اخلاق علمی و حرفه‌ای بر مبنای حفظ کامل کرامت و ارزشهای انسانی و مبانی اصیل اسلامی، عدالت اجتماعی و آموزش اخلاق علمی و حرفه‌ای و پژوهش در آن. پاسداری از حریم و جایگاه بلند دانشگاه و دانشجو و کمک به سالم‌سازی و سالم نگه داشتن محیطهای آموزشی و پژوهشی و تأمین حقوق فردی و عمومی دانشگاهیان افزایش اعتبار و اعتلای توان علمی دانشگاه و جلوگیری از لطمه خوردن بر اعتبار علمی دانشگاه
	شهید بهشتی	
	شریف	

سؤال ۱: چه تفاوتها و تشابهاتی در اهداف قوانین شرافت کشورهای مورد مطالعه وجود دارد؟ داده‌های مربوط به این سؤال در جدول ۲ ارائه شده است.

الف) تشابهات: بیشتر دانشگاه‌های مورد مطالعه اهدافی را برای قوانین شرافت ذکر کرده‌اند. یکی از عمده‌ترین هدفی که اکثر دانشگاهها به آن تأکید کرده‌اند ترویج رفتار اخلاق علمی در بین تمامی اعضای جامعه دانشگاهی است. همچنین حراست از کمال دانشگاهی و آشنا کردن اعضای جامعه دانشگاهی با مثالها و مصادیق عدم‌صدقات تحصیلی از دیگر اهدافی است که دانشگاهها برای این قوانین، ذکر کرده‌اند.

ب) تفاوتها: ایجاد یک جو رقابتی سالم و احترام به حقوق مالکیت فکری از دیگر اهداف قوانین شرافت است که به ترتیب دانشگاههای میامی و نیوهاون ذکر کرده‌اند. دانشگاههای یورک و برادفورد به‌بالا رفتن استانداردهای دانشگاه اشاره کرده‌اند. همچنین تأمین حقوق فردی و عمومی دانشگاهیان هدف دیگری است که دانشگاه شهید بهشتی به آن اشاره کرده است.

سهولت تجزیه و تحلیل تلخیص شده است. چنانچه از دانشگاهی در جدول نام برده نشده، به معنای عدم وجود اطلاعات پیرامون آن سؤال در قوانین شرافت دانشگاه بوده است. در دانشگاههای ایران، همان‌گونه که پیشتر ذکر شد، قوانینی با عنوان شرافت علمی و یا کمال دانشگاهی (علمی) که مصادقهای عدم‌صدقات تحصیلی را تعریف کند وجود نداشت. در دانشگاه علوم پزشکی تهران قوانینی با عنوان «منشور اخلاق در انتشارات علمی دانشگاه» وضع شده که در آن به سه مؤلفه عدم‌صدقات تحصیلی اشاره شده است. در این منشور به روند رسیدگی و مجازاتهای هر کدام از رفتارهای عدم‌صدقات تحصیلی اشاره نشده است. دانشگاه صنعتی شریف در آیین‌نامه ارسال مقاله به مجلات علمی و همایشها و شرکت در مسابقات و جشنواره‌های ملی و بین‌المللی فقط به دو مصداق عدم‌صدقات تحصیلی (الگوپردازی و واگذاری چندگانه) اشاره کرده است.

جدول ۳: تعریف و مصادیق تقلب در دانشگاههای مورد مطالعه

کشور	دانشگاه	تعریف و مصادیق تقلب
آمریکا	میامی	به تمامی اعمالی که به وسیله آنها تلاش می‌شود تا فریبکاری صورت گیرد.
	واشنگتن	مثال: رونویسی پاسخها از دانشجویان دیگر در آزمون؛ استفاده از ورقه تقلب یا دزدیدن یادداشتها در آزمون استفاده کردن از موادی در آزمون که به وسیله اساتید اجازه داده نشده است.
	لاورنس	دریافت و یا دادن مساعدت غیر مجاز در آزمونها؛ دریافت مساعدت (بیشتر از آن چیزی که توسط مربی اجازه داده شده است) در نوشتن تمامی تکالیف تحصیلی؛ استفاده از آزمونها و یا سایر مواد آموزشی اعضا و یا اساتید دانشگاه بدون اجازه؛ استفاده‌ی بدون اجازه از هر گونه مواد و وسیله الکترونیکی در انجام تکالیف تحصیلی.
نیوهاون	نیوهاون	تعریف: استفاده یا تلاش عامدانه برای استفاده از مواد و اطلاعات غیرمجاز در هر تکلیف تحصیلی مثال: داشتن یادداشت‌های غیر مجاز در یک آزمون و یا انتقال اطلاعات مربوط به محتوای آزمون با هر ابزاری چه هنگام آزمون و چه بعد از آزمون به هر کسی که هنوز آزمون نداده است؛ در طول یک آزمون از شخص دیگری رونویسی کردن؛ بدست آوردن یا فراهم کردن اطلاعات از محتوای یک آزمونی که هنوز برگزار نشده است؛ استفاده از کار یک فرد دیگر برای تکلیف خانه یا کار آزمایشگاه و یا ارائه کار دیگری به عنوان کار خود؛ استفاده از مواد و یا اطلاعات غیر مجاز از دیگران برای آزمون خانه؛ جستجو، دریافت، و یا دادن کمک در طول یک آزمون از طریق ابزار الکترونیکی (تلفن همراه، رایانامه، پیام متنی)؛ خریدن مقالات، پژوهش، گزارش و غیره.
	یورک	کوتاهی کردن در پذیرفتن قوانین حاکم بر آزمونها مثال: اتخاذ تدابیری به منظور دسترسی غیر مجاز به اطلاعات
بریتانیا	برادفورد	مصادیق: رفتار مخرب در طول جلسه آزمون؛ دسترسی پیدا کردن به هر گونه مواد غیر مجاز قبل و بعد از آزمون به منظور بدست آوردن یک امتیاز غیر منصفانه؛ دسترسی پیدا کردن به برگه سؤالات قبل از تاریخ آزمون؛ ارتباط با دانشجویان دیگر در طول جلسه آزمون؛ رونویسی از دانشجویان دیگر در طول آزمون؛ بردن هر گونه مواد چاپی و مکتوب غیرمجاز سر جلسه آزمون؛ استفاده از موبایل یا هر گونه وسایل الکترونیکی حافظه‌دار در جلسه آزمون
	نوتینگام	رونویسی کردن یک داوطلب آزمون از برگه آزمون دیگری؛ به دست آوردن هر گونه کمکی از داوطلب (یا شخص) دیگر؛ بردن هر گونه مواد غیر مجاز سر جلسه آزمون.
ایران	شهید بهشتی	سرقت و یا خرید و فروش یا افشای سؤالات یا ورقه‌های امتحانی؛ تقلب در امتحان

شکل‌های رفتار عدم‌صدافت تحصیلی مورد مقایسه قرار گیرد. مهم‌ترین شکل‌های عدم‌صدافت تحصیلی که در اینجا مورد مقایسه قرار می‌گیرند عبارت‌اند از: (۱) تقلب؛ (۲) دزدی ادبی؛ (۳) تبانی؛ (۴) جعل یا تحریف داده‌ها؛ (۵) واگذاری چندگانه؛ (۶) تسهیل عدم‌صدافت آموزشی.

حفظ کرامت، ارزشها و مبانی اصیل اسلامی از دیگر اهدافی است که دانشگاه شیراز به آن اشاره کرده است.

سؤال ۲: چه تفاوتها و تشابهاتی در تعریف و ارائه مثالها و مصادیق شکل‌های مختلف عدم‌صدافت تحصیلی در قوانین شرافت کشورهای مورد مطالعه

جدول ۴: تعریف دزدی ادبی، مثالها و راهکارهای جلوگیری از آن در دانشگاههای مورد مطالعه

کشور	دانشگاه	تعریف دزدی ادبی و مصادیق آن
آمریکا	میامی	تعریف: ارائه عبارات و اندیشه‌های یک فرد دیگر به‌عنوان کار خود مثال: نقص در ذکر مناسب نقل قول مستقیم و یا نقص در اعتبار بخشی به کار دیگران
	واشنگتن	تعریف: ارائه اندیشه‌ها، عبارات و یا سایر انواع کارهای دیگران به‌عنوان کار خود راهکارهای جلوگیری: قرار دادن هر نوع نقل قولی در علامت مخصوص آن و اعلام منبع آن؛ ذکر کردن هر نوع خلاصه، پاراگراف، چکیده یا اقتباسی که از فردی دیگر گرفته شده است؛ اعلام منابع مورد استفاده در سخنرانی، مصاحبه و یا ...؛ ذکر منابع موادی که از اینترنت گرفته می‌شود.
نیوهاون	لاورنس	مثال: استفاده از عبارت یا نقل قول مستقیم از یک کار منتشر شده و یا چاپ نشده و یا ویژگی فکری خلّاق یک فرد دیگر در مواد چاپی، محصول و یا رسانه دیجیتالی بدون ارجاع کامل و واضح؛ استفاده بدون ارجاع از موادی که توسط شخص دیگری تدارک دیده شده است و یا دخالت در فروش مقالات ترم، گزارشها و یا سایر مواد تحصیلی؛ اختصاص دادن، دریافت کردن و یا به‌دست آوردن کار دیگران با هر وسیله‌ای و یا ارائه یا گنجاندن بدون ارجاع آن در کار خود؛ نقل هر نوع مطلبی بدون ارجاع؛ ارائه کار یک شخص دیگر به‌عنوان کار خود؛ استفاده از منابع پژوهشی نامعتبر که توسط دیگران گردآوری شده است؛ عدم ارجاع منابع موادی که از منابع اینترنتی گرفته می‌شود.
		تعریف: ارائه عمدی و آگاهانه گفتار و ایده‌های دیگری به‌عنوان کار خود در هر تکلیف تحصیلی و یا ارائه مجدد کار خود با وانمودسازی دروغین مصادیق: رونویسی کردن از بخشی و یا از تمام مقالات دیگر دانشجویان و یا از هر منبع دیگری مثل کتاب، مقاله، دفتر یادداشت، ویدئو و یا منابع منتشر شده و منتشر نشده دیگر بدون نقل قول مناسب؛ خریدن یا تأمین مقاله از هر منبعی اعم از فروشندگان مقالات ترم و یا منابع اینترنتی و ارائه آن مقاله و یا بخش خاصی از آن مقالات به‌عنوان کار خود؛ قرار دادن یک متن از اینترنت و یا هر منبع رایانه‌ای دیگری در مقاله خود بدون ارجاع مناسب؛ رونویسی کردن داده‌ها از یک منبع دیگر بدون ارجاع مناسب؛ اختصاص دادن کار برنامه نویسی رایانه‌ای دیگری برای خود به‌منظور ارائه به‌عنوان تکلیف؛ کوتاهی کردن در استناد به‌مواد سایر منابع رسانه‌ای یا کوتاهی در به‌دست آوردن مجوز لازم و مناسب برای استفاده از این چنین موادی در ساختن صفحه وب، فیلم یا قطعه موسیقی به‌عنوان تکلیف درسی و هرگونه تخصیص مالکیت فکری دیگران بدون استناد مناسب.
بریتانیا	یورک	تعریف: ترکیب موادی که از کارهای منتشر شده دیگران گرفته شده است با کار خودشان بدون ارجاع مناسب.
	کاردیف	دزدی ادبی هنگامی اتفاق می‌افتد که کاری که برای ارزیابی ارائه می‌شود حاوی عبارات و یا ایده‌های دیگران باشد، بدون اینکه به‌منبع اصلی به‌طور مناسب استناد شده و یا ارجاع داده شده باشد. دزدی ادبی شامل تلاش برای در اختیار گرفتن کاری که توسط دیگران به‌وجود آمده است و یا عبارات و ایده‌هایی که در کتابها، مقالات، وب و یا در هر شکل دیگری یافت می‌شود به‌عنوان کار خود.
	برادفورد	مثالها: کارهای که مستقیماً از سایر منابع رونویسی می‌شود؛ کارهایی که اندکی تغییر داده می‌شود و یا تفسیر می‌شود تا آن کار از منبع اصلی متفاوت جلوه کند؛ رونویسی کردن از یک منبع بدون ارجاع منبع اصلی؛ قرار ندادن عبارات یا کلماتی که مستقیماً از یک منبع گرفته می‌شوند، در داخل نقل قول مناسب؛ ارجاع دادن ناقص بدون جزئیات که دیگران بتوانند منبع اصلی را پیدا کنند.
نوتینگام	شامل یک کار دانشجویی است که یک بخش اساسی و بدون استناد از مواد آن از کارهای منتشر شده و منتشر نشده دیگران گرفته شده باشد.	
ایران	علوم پزشکی تهران	یک قانون‌شکنی علمی است که در آن کارهای دیگران را به‌عنوان کار خود ارائه می‌شود. استفاده از نظرات یا جملات دیگران تحت‌عنوان نتایج یک پژوهش اصیل بر خلاف اخلاق علمی است و تخلفی جدی محسوب می‌شود که سرقت ادبی نام دارد.

وجود دارد؟ برای پاسخ‌گویی به این سؤال، لازم است انواع

تشابهات و تفاوتها در تعریف و مصادیق تبانی:

داده‌های مربوط به این سؤال در جدول ۵ ارائه شده است. **(الف) تشابهات:** تمامی دانشگاههایی که تبانی را تعریف کرده‌اند، در تعریف آن به‌همدستی و مساعدت غیرمجاز در تکلیفی که یک فرد مسئول انجام آن است (تکلیف فردی) اشاره کرده‌اند. همچنین بیشتر دانشگاهها راهکارهایی را پیشنهاد کرده‌اند تا اعضای جامعه دانشگاهی با به‌کارگیری آنها مرتکب عدم‌صداقت تحصیلی نشوند.

(ب) تفاوتها: اکثر دانشگاههای مورد مطالعه آمریکا و بریتانیا تبانی را تعریف و راهکارهایی برای پیشگیری از آن ذکر کرده‌اند. اما با این وجود، هیچکدام از دانشگاههای مورد مطالعه کشورمان به این شکل عدم‌صداقت تحصیلی اشاره نکرده‌اند.

تشابهات و تفاوتها در تعریف جعل و تحریف:

داده‌های مربوط به این سؤال در جدول ۶ ارائه شده است. **(الف) تشابهات:** همه دانشگاههایی که جعل را تعریف کرده‌اند به ابداع داده‌های غیر واقعی در یک کار پژوهشی اشاره کرده‌اند. جعل داده‌ها ممکن است به دو صورت انجام گیرد. شکل اول آن هنگامی اتفاق می‌افتد که فرد داده‌های به‌دست آمده از یک پژوهش را عمداً برای حصول نتیجه مورد نظر دستکاری می‌کند. شکل دیگر آن هم وقتی است که فرد ادعا می‌کند داده‌ها حاصل یک کار پژوهشی است، اما در عمل هیچ‌گونه پژوهشی انجام نشده است.

(ب) تفاوتها: دانشگاههای واشنگتن و نیوهاون علاوه بر دستکاری داده‌های پژوهش، تحریف کتابشناسی در منابع را نیز به‌عنوان یکی از مصادیق جعل ذکر کرده است. همچنین دانشگاه نیوهاون به جعل امضا اشاره کرده است. دانشگاه علوم پزشکی تهران، گزارش روشهایی که در واقع از سوی محققین به‌کار نرفته‌اند را در تعریف جعل ذکر کرده‌اند.

تفاوتها و تشابهات در تعریف و مصادیق تقلب:

داده‌های مربوط به این سؤال در جدول ۳ ارائه شده است. **(الف) تشابهات:** در بیشتر تعاریفی که از تقلب شده است به‌فریب، تلاش و یا اقدام عملی برای استفاده از مواد غیرمجاز در تکالیف تحصیلی و دریافت اطلاعات غیرمجاز در جلسه آزمون اشاره شده است. همچنین در ارائه مصادیق و مثالهای تقلب بیشترین تمرکز بر آزمون بوده است.

(ب) تفاوتها: فقط یکی از دانشگاههای مورد مطالعه کشورمان به تقلب اشاره کرده است. این در حالی است که تمام دانشگاههای مورد مطالعه آمریکا و همچنین اکثر دانشگاههای بریتانیا تقلب را تعریف و برای آن مثالها و مصادیقی ذکر کرده‌اند.

تشابهات و تفاوتها در تعریف و مصادیق دزدی ادبی:

داده‌های مربوط به این سؤال در جدول ۴ ارائه شده است. لازم به ذکر است در بعضی از دانشگاهها فقط مثالهای دزدی ادبی ارائه شده است.

(الف) تشابهات: همه دانشگاههایی که سرقت ادبی را تعریف کرده‌اند، در تعریف آن به‌ارائه اندیشه‌ها، افکار، نوشته‌ها، اندیشه‌ها و الگوهای فکری دیگران به‌عنوان کار خود و بدون ارجاع مناسب اشاره کرده‌اند.

(ب) تفاوتها: اگرچه تمامی دانشگاههای مورد مطالعه کشورهای آمریکا و بریتانیا سرقت ادبی را تعریف و جهت آشنایی جامعه دانشگاهی با مصادیق آن مثالهایی را نیز ذکر کرده‌اند، اما با این وجود در بین دانشگاههای مورد مطالعه کشورمان فقط دانشگاه علوم پزشکی تهران سرقت ادبی را تعریف و به‌اطلاع جامعه دانشگاهی خود رسانده است. دانشگاههای واشنگتن و کاردیف علاوه بر تعریف دزدی ادبی، راهکارهایی را نیز برای جلوگیری از آن ذکر کرده‌اند. مهمترین این راهکارها عبارت‌انداز: قرار دادن هر نوع نقل قولی در علامت نقل قول و اعلام منبع آن؛ اعلام منابع مورد استفاده در سخنرانی، مصاحبه و غیره؛ یاد گرفتن روشهای یادداشت برداری؛ ذکر مناسب تمام منابع در کتابشناسی؛ ذکر کامل صفحات وب و تاریخ دسترسی به آنها.

جدول ۵: تعریف تبانی و مصادیق آن در دانشگاههای مورد مطالعه

کشور	دانشگاه	تعریف و مصادیق تبانی
ایران	میامی	تعریف: به عمل کار کردن با یکدیگر در یک تکلیف تحصیلی که یک دانشجو شخصاً مسئول انجام آن است. مثال: اشتراک اطلاعات در آزمایشگاهها در کاری که لازم است به صورت فردی انجام بگیرد.
	لاورنس نیوهاون	تعریف: طراحی یا اقدام به همراه یک یا چند شخص برای مرتکب شدن به هر یک از اشکال عدم صداقت تحصیلی به منظور به دست آوردن امتیاز تحصیلی برای خود و یا دیگری تعریف: همکاری در تکالیفی که توسط مربی اجازه داده نشده است.
بریتانیا	یورک	راهکار جلوگیری: دانشجویان لازم است اطلاعاتی واضح و شفاف از میزان همکاری و مساعدتی که می توانند دریافت بکنند را از مربی خود جویا شوند. تعریف: همدستی با دانشجویان دیگر برای به دست آوردن یک امتیاز با ابزار غیر منصفانه و یا دریافت این چنین همدستی ای راهکارها: دانشکده باید مطمئن شود که دانشجویان در کارهای گروهی راهنمایی واضحی را راجع به مرز همکاری مشروع و سوء رفتار تبانی مشخص می کند، دریافت کنند
	کاردیف	هنگامی رخ می دهد که کاری که توسط دیگران انجام شده است صرفاً به عنوان کار خود فرد ارائه شود. مثال: نوشتن نتایج یک کار گروهی توسط یک نفر و رونویسی کردن نتایج توسط سایر اعضا و ارائه کار توسط هر کدام از اعضا به عنوان کار خود وی؛ کار کردن گروهی دانشجویان روی یک سری از تکالیف که در آن هر کدام از دانشجویان یک بخش از مسئله یا تکلیف را کامل می کند و سپس کارهای شان را با هم ترکیب می کنند و هر دانشجو تمام تکلیف یا مسئله را به عنوان کار خود ارائه می کند؛ تکلیفی که به صورت فردی به دانشجویان داده می شود تا آن را خارج از کلاس و بدون کمک دیگران کامل کنند، اما گروهی از دانشجویان روی تکلیف بحث و یا کار کنند و هر فرد نتایج را به عنوان کار خودش ارائه کند. راهکارها: هنگام کار کردن با دیگران شما باید مطمئن شوید شما چه چیزی را می توانید با کمک دیگران انجام دهید و چه چیزی باید حاصل تلاش خودتان باشد مساعدت دو یا چند دانشجو برای ارائه کاری که تمام آن مال خودشان نیست.
	برادفورد	

جدول ۶: تعریف جعل و تحریف دادهها در دانشگاههای مورد مطالعه

کشور	دانشگاه	جعل و تحریف دادهها
ایران	واشنگتن	جعل یا تحریف دادهها در آزمایشها، مقالات پژوهشی، گزارشها و یا منابع در کتابشناسی و همچنین ارائه دادههایی که توسط فرد دیگری به دست آمده است به عنوان کار خود.
	لاورنس نیوهاون	جعل یعنی استفاده از اطلاعات ابداعی و یا تحریف پژوهش و یا سایر یافتهها به قصد فریب و یا به منظور کسب منفعت علمی یا حرفه ای جعل یا تحریف عمدی و غیرمجاز هر گونه اطلاعات یا استنادی در هر تکلیف تحصیلی مثال: ارائه اطلاعات غلط، تغییر دادن دادهها و یا کوتاهی در ارائه موارد نیاز و لازم به مشاور، مدیر درس، مشاور پذیرش، مربی و غیره برای هر هدفی که مرتبط با مسائل تحصیلی باشد؛ جعل یک امضا به منظور تصدیق اتمام یک تکلیف تحصیلی و یا یک نامه برای تحصیلات تکمیلی و یا کارمندان، سرپرست دوره ایترنی و یا سایر مسؤولین دانشگاه و یا غیر دانشگاه؛ جعل دادهها در حمایت از آزمایشگاه و یا کار میدانی؛ بد جلوه دادن عمدی کمالات یک فرد؛ جعل یا تحریف کتابشناسی.
بریتانیا	یورک	فریب دادن آزمونگر یا ارائه کار به منظور سنجش به روشی که عمداً و یا از روی بی پروائی پیشنهاد شده است که اطلاعات واقعی جمع آوری شده است اما در واقع جمع آوری نشده است و یا تحریف کردن اطلاعات واقعی جعل یافتهها از یک پژوهشی که اتفاق نیفتاده است و یا یافتههای به دست آمدهای که به منظور تلاش برای بدست آوردن یک مزیت تحریف می شود.
	کاردیف	جعل وقتی اتفاق می افتد که دانشجو ادعا کند دادهها بر مبنای کارهای تجربی و آزمایشی است که انجام گرفته است، اما دادهها جعل شده باشد و یا به نحو دیگری به منظور کسب یک مزیت غیرمنصفانه به دست آمده باشد.
ایران	نوتینگام	جعل وقتی اتفاق می افتد که یک فرد ادعا می کند یک آزمایش، مشاهده، مصاحبه و یا پژوهشی را انجام داده است، در حالی که هیچ گونه پژوهشی انجام نگرفته است و یا اینکه یک فرد ادعا کند نتایج بدست آمده از یک پژوهش هستند در حالی که این چنین نباشد.
	علوم پزشکی تهران	جعل قسمتی یا تمام یافتههای پژوهش (داده سازی)، دستکاری عمدی در داده ها یا آنالیزها (گمراه کردن)، یا گزارش روشهایی که در واقع از سوی محققین بکار نرفته اند.
	شهید بهشتی	ارائه اسناد جعلی به دانشگاه

تشابهات و تفاوتها در تعریف واگذاری چندگانه: شریف ارسال همزمان یک مقاله به یک کنفرانس و یک مجله داده‌های مربوط به این سؤال در جدول ۷ ارائه شده است. علمی را مجاز می‌دانند.

جدول ۷: تعریف واگذاری چندگانه در دانشگاه‌های مورد مطالعه

کشور	دانشگاه	واگذاری چندگانه
آمریکا	واشنگتن	ارائه یک کار در بیش از یک درس بدون اجازه مربیان
	لاورنس نیوهاون	ارائه بخش قابل توجهی از یک کار مشابه برای امتیاز بیش از یک بار بدون اجازه مربیان ارائه یک تکلیفی که در طول ترم قبلی نوشته شده است و یا ارائه یک تکلیف در بیشتر از یک کلاس به‌طور همزمان و یا ارائه بخش قابل توجهی از کاری که قبلاً نوشته شده است به‌عنوان تکلیف جاری
بریتانیا	کاردیف	ارائه مجدد یک کار همسان یا بسیار مشابه بیشتر از یک بار برای ارزیابی
	پزشکی تهران شریف	انتشار یا ارسال مجدد یا همزمان تمام یا بخشی از یک مقاله قبلاً چاپ شده یا ارسال شده به یک مجله. استثنای این مورد شامل انتشار خلاصه‌ای از پژوهش برای سمینار یا کنگره یا چاپ و انتشار پژوهش به‌زبانهای دیگر است. ارسال همزمان مقاله به‌پیش از یک مجله یا یک کنفرانس پذیرفتنی نیست و مغایر با اصول شناخته شده علمی است (البته ارسال مقاله همزمان به یک کنفرانس و یک مجله علمی معمولاً قابل قبول است).

الف) تشابهات: بیشتر دانشگاه‌هایی که واگذاری چندگانه را تعریف کرده‌اند، در تعریف آن به‌ارائه مجدد یک کار یکسان و یا بسیار مشابه و یا همچنین ارسال بخش زیادی از یک کار به-
تتشابهات و تفاوتها در تعریف و مصادیق تسهیل عدم صداقت آموزشی: داده‌های مربوط به این سؤال در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول ۸: تعریف تسهیل عدم صداقت آموزشی در دانشگاه‌های مورد مطالعه

کشور	دانشگاه	تسهیل عدم صداقت آموزشی
آمریکا	واشنگتن	همکاری کردن با دانشجویان دیگر به‌قصد ارتکاب به‌ر گونه سوءرفتار علمی کمک عمدی یا آگاهانه و یا تلاش برای کمک به‌دیگری به‌منظور نقض سیاستهای کمال
	نیوهاون	مثال: فراهم کردن کار خود یا دیگران برای فردی که انتظار می‌رود از این کارها به‌منظور تقلب یا دزدی ادبی استفاده خواهد کرد؛ نگهداری یک فایلی از آزمونها یا مقالات با یک انتظار معقولی که اینها به‌منظور تقلب یا دزدی ادبی استفاده خواهد شد؛ ارتقاء غیرمنصفانه موقعیت تحصیلی یک فرد با انباشت، سرقت و آسیب رسانیدن به‌مواد کتابخانه؛ دزدیدن یادداشتها مقالات، تکلیف‌خانه و یا دفتر یادداشت دانشجویان دیگر برای منفعت تحصیلی؛ قرار دادن کار شخصی دیگران در اینترنت بدون اجازه آن برای منفعت تحصیلی؛ استفاده غیرمجاز از هر گونه ابزار الکترونیکی برای کمک کردن به‌دیگری؛ نقض قانون کپی رایت.
بریتانیا	برادفورد	اجازه دادن به‌دانشجویان دیگر تا یک تکلیف و یا بخشی از یک تکلیف را رو نویسی کنند، در صورتی که ممکن است آنها این مواد را به‌عنوان کار خودشان ارائه کنند

عنوان یک کار جدید اشاره کرده‌اند.
ب) تفاوتها: دانشگاه نیوهاون ارائه مجدد کاری که در ترم‌ها پیشین نوشته شده است و یا ارائه بخش قابل توجهی از کاری که قبلاً نوشته شده است را از مصادیق واگذاری چندگانه می‌داند. دانشگاه‌های علوم پزشکی تهران و دانشگاه صنعتی عنوان یک کار جدید اشاره کرده‌اند.
الف) تشابهات: اگر چه در تعریفی که دانشگاه‌های واشنگتن، نیوهاون و برادفورد برای تسهیل عدم صداقت علمی ارائه کرده‌اند تشابهی به‌نظر نمی‌رسد، اما در تمامی این تعاریف به‌صورت تلویحی به‌همکاری یا مساعدت با دیگران در صورتی که این مساعدت ممکن است باعث انجام عدم صداقت تحصیلی توسط دیگران شود، اشاره شده است.

با روشهای مناسب ارجاع آشنا کند. استفاده از یافته‌های آخرین پژوهشها و دستاوردهای علمی لزوم استفاده از شبکه جهانی وب و منابع اینترنتی را به شدت افزایش داده است. این منابع به‌طور عمده مورد استفاده جامعه علمی کشورمان قرار می‌گیرد. بسیاری از دانشجویانی که از این منابع استفاده می‌کنند شیوه‌های مناسب ارجاع این منابع را نمی‌دانند. این افراد به‌صورت غیر عمد مرتکب دزدی ادبی می‌شوند. یکی از راههای کاهش سرقت ادبی آشنا کردن دانشجویان با شیوهها مناسب ارجاع

ب) تفاوتها: هیچ‌کدام از دانشگاههای مورد مطالعه کشورمان تسهیل عدم‌صدقت علمی را به‌عنوان یکی از اشکال عدم‌صدقت علمی ذکر نکرده‌اند. از میان دانشگاههای مورد مطالعه فقط دانشگاه نیهاون مصادیقی را برای تسهیل عدم‌صدقت تحصیلی ذکر کرده است.

تشابهات و تفاوتها در تعریف جعل هويت:

داده‌های مربوط به این سؤال در جدول ۹ ارائه شده است.

جدول ۹: تعریف جعل هويت در دانشگاههای مورد مطالعه

کشور	دانشگاه	جعل هويت
بریتانیا	کاردیف	جا زدن خود به‌جای دانشجوی دیگر یا اجازه دادن به یک فرد دیگر تا در یک آزمون خود را به‌جای وی جا بزند.
ایران	نوتینگام ش.بهشتی	جعل هويت یا جازدن خود به‌جای دیگران یا اجازه دادن به دیگری تا خود را به‌جای وی جا بزند. فرستادن شخص دیگری به‌جای خود به‌امتحان یا شرکت به‌جای فردی دیگر در امتحان

منابع اینترنتی است (۳۱). در دانشگاههای ایران قوانینی که سرقت ادبی را تعریف و مصادیق آن را مشخص کند وجود ندارد و این در حالی است که در اکثر دانشگاههای منتخب آمریکا قوانینی وجود دارد که سرقت ادبی را تعریف کرده و برای آن مصادیقی نیز ذکر شده است. موارد ذیل از عناصر اصلی در تعریف دزدی ادبی در قوانین شرافت دانشگاههای مورد مطالعه است: ۱) ارائه افکار، نوشته‌ها، اندیشه‌ها، کارها و الگوهای فکری دیگران به‌عنوان کار خود؛ ۲) عدم استفاده از نقل قول مناسب (نقل قول مستقیم یا غیر مستقیم)؛ ۳) عدم ارجاع و استناد مناسب منابع مورد استفاده؛ ۴) ذکر نکردن منابع مورد استفاده در کتاب‌شناسی.

تکالیف تحصیلی معمولاً به‌دو صورت فردی و گروهی انجام می‌گیرد. بسیاری از کارهای علمی و همچنین تکالیف تحصیلی مستلزم کار گروهی و مشارکت جمعی است. در انجام یک کار علمی و یا تکالیف تحصیلی گروهی تمامی افراد باید به‌اندازه سهم خود شرکت داشته باشند. اما گاهی ممکن بخش زیادی از یک کار گروهی و یا حتی تمام کار را یک نفر انجام دهد و آن را به‌عنوان کار گروهی ارائه کند و این یکی از مصادیق بارز عدم‌صدقت تحصیلی است. در تکالیف فردی نیز اگر دانشجو مساعدت غیر مجاز دریافت کند و یا به‌کس دیگری در انجام

الف) تشابهات: نکته‌ای که در تعریف جعل وجود دارد این است که این شکل عدم‌صدقت علمی ممکن است به‌دو صورت اتفاق بیفتد. شکل اول آن هنگامی اتفاق می‌افتد که فرد شخص دیگری را به‌جای خود سر جلسه آزمون بفرستد. شکل دیگر جعل هويت وقتی رخ می‌دهد که فرد به‌جای شخصی دیگر سر جلسه آزمون حاضر می‌شود.

ب) تفاوتها: تفاوت خاصی در تعاریف جعل هويت در قوانین شرافت دانشگاهها مورد نظر وجود ندارد.

بحث

در قوانین شرافت علمی لازم است سعی شود به‌تمامی مصادیق تقلب اشاره شود تا اعضای جامعه دانشگاهی به‌دلیل عدم آگاهی مرتکب تقلب نشوند، و یا در صورت ارتکاب به‌تقلب از ترفندهای خنثی‌سازی^۶ استفاده نکنند. چون همانگونه که ذکر شد، دانشجویان دانشگاههای دارای قوانین شرافت کمتر از ترفندهای خنثی‌سازی استفاده می‌کنند (۱۳).

احتمال می‌رود بسیار از افراد به‌صورت غیرعمدی و به‌دلیل عدم آشنایی با شیوههای صحیح استناد و ارجاع مناسب مرتکب سرقت ادبی می‌شوند (۳۰). بنابراین اولین شرط جلوگیری از سرقت ادبی این است که نظام آموزش عالی کشور دانشجویان را

باشوند. همچنین تسهیل عدم‌صدافت تحصیلی معنای تلویحی دیگری هم دارد و آن این است که اگر فردی به‌دیگران اجازه تقلب بدهد، وی نیز قوانین شرافت علمی را نقض کرده و مرتکب عدم‌صدافت علمی شده است. دانشجویان وقتی یادداشتهای و مقالات خود را به‌سایر دانشجویان می‌دهند باید اطمینان حاصل کنند که از مقالات و یا تکالیف آنها رونویسی نخواهد شد. علاوه بر این بسیاری از دانشجویان ممکن است فایل مقالات خود را در اختیار دیگران قرار دهند، در صورتی که انتظار می‌رود مقالات آنان توسط دیگران به‌عنوان کار خودشان ارائه شود. بنابراین در قوانین شرافت علمی این نکات باید مد نظر قرار گرفته و به‌اطلاع دانشجویان و سایر اعضای جامعه دانشگاهی برسد.

در قوانین شرافت دانشگاههایی که به‌جعل هویت اشاره کرده‌اند، فقط به‌جعل هویت در آزمونها اشاره شده است، اما جعل هویت می‌تواند فراتر از این باشد. به‌طور مثال، دانشجو ممکن است فرد دیگری را بجای خود برای حضور در کلاس بفرستد، و یا اینکه از یک فرد دیگر بخواهد در کلاسها و آزمونهای مجازی دانشگاه و سایر جلسات بجای وی شرکت کند. اگر چنانچه فردی که بجای یک دانشجوی دیگر در آزمونها شرکت می‌کند، از دانشجویان و یا سایر اعضای آن دانشگاه نباشد، در قوانین شرافت باید روند رسیدگی به‌اتهام وی مشخص شود. و اگر چنانچه فرد مذکور در یک مؤسسه با سازمان دیگری فعالیت می‌کند، باید موضوع به‌اطلاع آن مؤسسه یا سازمان رسانده شود.

نتیجه‌گیری

تربیت نیروی انسانی مورد نیاز جامعه، از مهمترین کارکردهای نظامهای آموزش عالی بوده و از این‌رو، منابع انسانی متخصص و کارآمد یکی از شاخصهای توسعه نظام آموزشی محسوب می‌شود. تربیت افراد متخصص نیز در محیطی صورت می‌پذیرد که صداقت علمی و رقابت سالم و بی‌طرفانه وجود داشته باشد، و افراد به‌یکدیگر اعتماد داشته باشند. از این رو توجه به کمال دانشگاهی از طریق وضع قوانین شرافت علمی باید مورد توجه جدی دست‌اندرکاران نظام آموزش عالی کشور قرار گیرد.

یک تکلیف فردی کمک کند، مرتکب تبانی شده است. بنابراین دانشجویان باید در تکلیفی که به آنها داده می‌شود اطمینان حاصل کنند که آیا اجازه کمک از دیگران را دارند یا خیر. همچنین مربیان و اساتید نیز ضروری است تا اطلاعات لازم را راجع به میزان مساعدتی که دانشجو می‌تواند دریافت کند ارائه کنند.

در پژوهشی نشان داده شد که حدود ۴۰٪ دانشجویان دانشجویان در مراحل تدوین پایان‌نامه مرتکب جعل دادهها شده‌اند (۳۲). این پایان‌نامه‌ها که دادههای آنها جعل شده است ممکن است به‌دلیل عدم آگاهی پژوهشگران بعدی مبنای کار آنها قرار بگیرد. بنابراین عدم توجه به این امر ممکن است صدمات جبران‌ناپذیری به‌جامعه دانشگاهی وارد آورد. یافته‌هایی که بر مبنای دادههای دستکاری شده بدست آمده باشد تهدیدی جدی برای شرافت علمی و کمال دانشگاهی است. بنابراین دانشگاههای کشور برای حراست از منزلت علمی و حرفه‌ای نظام آموزش عالی کشور قوانینی را برای جلوگیری از جعل و دستکاری دادههای علمی تدوین کنند و برای درونی کردن ارزشهای اخلاقی و حرفه‌ای چاره‌اندیشی کنند.

یکی دیگر از شکلهای عدم‌صدافت تحصیلی که در قوانین شرافت علمی دانشگاهها باید مد نظر قرار گیرد، واگذاری چندگانه است. بسیاری از دانشجویان و سایر اعضای جامعه دانشگاهی ممکن است از این امر آگاه نباشند که فرستادن همزمان یک مقاله به چندین مجله از مصادیق عدم‌صدافت تحصیلی است. همچنین مجلات می‌توانند در هنگام دریافت مقالات از نویسندگان آن تعهد دریافت کنند که مقاله ارسالی را قبلاً به‌هیچ مجله‌ای نفرستاده‌اند و در آینده هم نخواهند فرستاد. علاوه بر ارائه همزمان یک مقاله به چندین مجله، ارائه همزمان یک تکلیف برای چند درس و یا ارائه مجدد تکلیفی که در ترمهای قبل برای یک واحد درسی دیگر نوشته شده است نیز یکی از مصادیق عدم‌صدافت تحصیلی است که دانشجویان باید از آن آگاه باشند.

تسهیل عدم‌صدافت آموزشی بیانگر این نکته است که یک فرد علاوه بر اینکه باید خود را ملزم به رعایت اخلاق و شرافت علمی بداند، نباید شرایطی فراهم کند که دیگران مرتکب تقلب

مجله را از نظر رعایت شرافت علمی مورد بررسی قرار دهد؛ ۵) برای حراست از کمال دانشگاهی مجازات‌هایی را برای نقض شرافت علمی تعیین کند.

در پایان نیز باید به محدودیتهایی که پژوهشگران در این پژوهش با آن مواجه بودند اشاره شود؛ ۱) کمبود منابع اطلاعاتی در زمینه قوانین شرافت علمی و اخلاق علمی در کشور؛ ۲) نبود پیشینه نظری و پژوهشی جامع در رابطه با موضوع پژوهش حاضر؛ ۳) نمونه‌گیری در پژوهش حاضر هدف‌دار بوده و دانشگاه‌هایی به‌عنوان نمونه انتخاب شده که قوانین شرافت آنها در اینترنت قابل بازیابی بوده است.

واژه‌نامه

1. Academic Values	ارزش‌های تحصیلی
2. Honesty	صداقت
3. Academic Honesty	صداقت علمی
4. Academic Integrity	کمال دانشگاهی
5. Academic Honor Codes	قوانین شرافت علمی
6. Academic Dishonesty	عدم صداقت علمی
7. Cheating	تقلب
8. Plagiarism	دزدی ادبی
9. Collusion	تبانی
10. Forgery	جعل
11. Falsification	تحریف
12. Multiple Submission	واگذاری چندگانه

منابع

- 1- Brey P (2003). Ethical issues for the Virtual University. University of Twente. Available online: Retrieved 2010/7/12 from: www.europace.org/articles%20and%20reports/WG9_Final_Report.pdf
- 2- Center for Academic Integrity (1999). The fundamental values of academic integrity, Des Plaines: Office of college relations, 2-12. Available online: Retrieved 2009/9/20 from: www.academicintegrity.org/fundamental_values_project/pdf/FVProject.pdf

سیاستها و راهبردهای هر مؤسسه یا نهادی بر مبنای اهداف آن مشخص می‌شود. بنابراین یکی از اهداف دانشگاه‌های کشور باید ترویج شرافت علمی و کمال اخلاقی باشد تا بر مبنای آن تدابیر و راهکارهایی برای ترویج اخلاق حرفه‌ای در جامعه دانشگاهی اندیشیده شود. همچنین در اهداف قوانین شرافت نظام آموزش عالی ایران لازم است هدف غایی این نظام مدنظر قرار گیرد. این اهداف لازم است تا بر مبنای واقعیات جامعه‌شناختی و سیاسی- فرهنگی ایران باشد. اهداف ترویج کمال و شرافت علمی در دانشگاه در صورتی محقق خواهد شد که اجرای قوانین شرافت علمی و رسیدگی به اتهامات عدم- صداقت علمی از نقطه‌نظر حرفه‌ای مدنظر قرار گیرد. چون دانشگاه یک نظام تربیتی حرفه‌ای است، مجریان این قوانین در گزارش رخداد عدم‌صداقت علمی و روند رسیدگی به آن نباید بر مبنای اغراض و سوگیریهای فردی و یا حس ترحم عمل کنند. با نگاهی به اهداف قوانین شرافت علمی دانشگاه‌های مورد مطالعه، اهداف زیر را می‌توان به‌عنوان اولویتهای تدوین قوانین شرافت علمی دانشگاهها نام برد: ۱) حراست از کمال دانشگاهی و شرافت علمی؛ ۲) بالابردن اعتبار، کیفیت و استانداردهای علمی دانشگاه؛ ۳) جلب اعتماد عمومی نسبت به اعتبار علمی دانشگاه؛ ۴) به‌وجود آوردن یک محیط رقابتی سالم و منصفانه؛ ۵) آشنا نمودن اعضای جامعه دانشگاهی با مصادیق عدم‌صداقت علمی؛ ۶) حراست از دستاوردهای علمی افراد؛ ۷) احترام به حقوق مالکیت فکری؛ ۸) تعیین روند رسیدگی به موارد نقض شرافت علمی؛ ۹) تعیین مجازات‌های مناسب برای اتهامات نقض شرافت علمی.

برای عملیاتی کردن حاکمیت قوانین شرافت پیشنهاد می‌شود کمیته‌ای مستقل تحت عنوان کمیته اخلاق علمی بهممنظور صیانت از کمال دانشگاهی و شرافت علمی در کشور پایه‌ریزی شود. این کمیته لازم است: ۱) منابع و اطلاعات لازم را در اختیار کمیته‌های اخلاق علمی دانشگاهها قرار دهد؛ ۲) دوره‌های کارآموزی، کارگاهها و سمینارهای را برای آشنایی اعضای جامعه دانشگاهی برگزار کند؛ ۳) تمامی دانشگاهها، مراکز علمی و مجلات علمی-پژوهشی را ملزم به رعایت اصول شرافت علمی بکند؛ ۴) سالانه به‌طور تصادفی مقالات چندین

- 14- Mortson T (2007). An idea worth imitating. Guardian. Available online: Retrieved 2010/7/12 from: www.guardian.co.uk/education/2007/mar/20/highereducation.students
- 15- Batane T (2010). Turning to Turnitin to fight plagiarism among university students. Educational Technology & Society, 13 (2), 1-12.
- ۱۶- نخعی نوذر، نجفی پور حمید، روحانی علی اکبر و همکاران. آیین نامه انضباطی پیشنهادی سوء رفتارهای پژوهشی: یک پژوهش کیفی. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی. ۱۳۸۹، دوره هفتم، شماره اول، ص ۸-۱
- 17- Undergraduate honor code at University of Miami (2009). Online Available: Retrieved 2010/7/12 from: www6.miami.edu/dean-students/pdf/undergrad_honorcode.pdf
- 18- Policies & Procedures: Undergraduate student academic integrity policy at Washington University (2009). Online Available: Retrieved 2010/7/12 from: www.wustl.edu/policies/undergraduate-academic-integrity.html
- 19- Lawrence Technological University. (2009). Academic honor code. Student Handbook. Available online: Retrieved 2010/7/12 from: www.ltu.edu/cm/attach/38c2e461-8097-43b9-8a03-40c2aa4d0748/academic%20honor%20code.pdf
- 20- University of New Haven (2007). Academic Integrity Policy and Procedures. Available online: Retrieved 2009/9/20 from: www.newhaven.edu/unh/marketing/pdfs/academic_integrity_policy.pdf
- 21- University of York (2007). Academic misconduct policies guideline and procedures. Available online: Retrieved 2010/7/12 from: www.york.ac.uk/admin/aso/learningandteaching/AcadMisBooklet2007.pdf
- 22- Cardiff University (2004). Student Guide to Academic Integrity. Available online: Retrieved 2009/9/20 from: www.cardiff.ac.uk/maths/resources/Academic_Integrity_student_guidance.pdf
- 23- Hughes A (2010). Quality Assurance Handbook. University of Bradford. Online Available: Retrieved 2010/7/12 from: www.brad.ac.uk/admin/acsec/BreachesAppealsComplaints/Procedures_followed_Event_Suspected_Breach_of_Assessment_Regulations.pdf
- 3- Dane FC & Granzow S (ND). Promoting academic integrity: A review of research on University honor codes. Saginaw Valley State University Home page. Available online: Retrieved 2010/7/12 from: www.svsu.edu/academicintegrity/research.html
- 4- Sessions JA, Kuren MB, Berry JD & et al (2009). First in 2009 Academic Integrity Subcommittee Final Report. Miami University. Online Available: Retrieved 2010/7/12 from: www.units.muohio.edu/firstin2009/Documents/AcademicIntegrityFinalReport.pdf
- 5- Roig M (2006). On the causes of academic dishonesty. The Journal of the European Medical Writers Association, 15(4), 120-121.
- 6- Carpenter DD, Harding TS, Finelli CJ, Montgomery SM & Passow HJ (2006). Engineering students' perceptions of and attitudes towards cheating. Journal of Engineering Education, 181-194. Available online: Retrieved 2009/9/20 from: www.deepblue.lib.umich.edu/bitstream/2027.42/55269/3/2006%20JEE%20PACES1.pdf
- 7- McCabe D L, Trevino L K & Butterfield KD (2001). Cheating in academic institutions: A Decade of research. Ethics & Behavior, 11(3), 219-232.
- 8- McCabe DL, Trevino LK & Butterfield KD (2002). Honor codes and other contextual influences on academic dishonesty: A Replication and extension to modified honor code settings. Research in Higher Education, 43(3), 357-378.
- 9- McCabe DL, Butterfield KD & Trevino, LK (2003). Faculty and academic integrity: The influence of Ccurrent honor codes and past honor code experiences. Research in Higher Education, 44(3), 367-385.
- ۱۰- لشکر بلوکی مجتبی. چارچوب تدوین ارزشها و اخلاق حرفه‌ای پژوهش‌های علمی و فناوری. فصل‌نامه‌ی اخلاق در علوم و فناوری. ۱۳۸۷، سال سوم، شماره‌های ۱ و ۲، ص ۱۰۵-۱۱۴.
- 11- Turner SS & Beemsterboer MS (2003) Enhancing academic integrity: Formulating effective honor codes, Journal of Dental Education, 67(10), 1122-1129. Online Available: Retrieved 2010/7/12 from: www.jdentaled.org/cgi/reprint/67/10/1122.
- 12- Hall TL & Kuh GD (1998). Honor among students: Academic integrity and honor codes at State-Assisted Universities. NASPA Journal, 36(1), 2-18.
- 13- Satterlee AG (2002). Academic dishonesty among student: Consequence and interventions. (ERIC Document Reproduction Service No. 469468).

- ۲۸- دانشگاه شهید بهشتی. انواع تخلفات و جرائم مربوط به- دانشجویان مطابق آئین‌نامه. بازیابی شده در ۱۲ اسفند ۱۳۸۸ از: www.sbu.ac.ir/Default.aspx?tabid=1061
- ۲۹- کوی لوتان (۱۹۸۱). آموزش و پرورش تطبیقی. ترجمه: محمد یمنی دوزی سرخابی (۱۳۸۴). تهران: سمت.
- ۳۰- حسرتی مصطفی. نگارش دانشگاهی در دانشگاه‌های ایران: حلقه گمشده آموزش عالی. فصل‌نامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی. ۱۳۸۴، شماره‌های ۳۵ و ۳۶، ص ۱۰۳-۱۳۸.
- 31- Ma HJ, Wan G & Lu EU (2008). Digital cheating and plagiarism in schools. Theory into practice, 47, 197-203.
- ۳۲- مرادی ولی‌اله و سعیدی‌جم مسعود. بررسی علل گرایش دانشجویان به تقلب در امتحانات دانشجویان علوم پزشکی همدان در سال ۱۳۷۵. طب و تزکیه. ۱۳۸۰، شماره ۴۰، ص ۱۶-۱۹.
- 24- The University of Nottingham. Academic Offences Policy and Procedure. Online Available: Retrieved 2010/7/12 from: www.nottingham.ac.uk/quality-manual/assessment/offences.htm
- ۲۵- دانشگاه علوم پزشکی تهران. منشور اخلاق در انتشارات علمی دانشگاه. بازیابی شده در ۱۲ اسفند ۱۳۸۸ از: [http://tumspress.tums.ac.ir/UserFiles/TUMS-statement_on_Publication_Ethics_Persian\(1\).pdf](http://tumspress.tums.ac.ir/UserFiles/TUMS-statement_on_Publication_Ethics_Persian(1).pdf)
- ۲۶- دانشگاه شیراز (۱۳۸۵). اساسنامه مرکز توسعه اخلاق علمی و حرفه‌ای دانشگاه شیراز. بازیابی شده در ۱۲ اسفند ۱۳۸۸ از: www.shirazu.ac.ir/index.php?page_id=3465
- ۲۷- دانشگاه صنعتی شریف (۱۳۸۵). آیین‌نامه ارسال مقاله به مجلات علمی و همایشها و شرکت در مسابقات و جشنواره‌های ملی و بین‌المللی. بازیابی شده در ۱۲ اسفند ۱۳۸۸ از: <http://eduvp.sharif.ir/aeiname>